

В і д г у к
офіційного опонента на дисертацію Руденко Юлії Олександрівни
«Виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному
процесі кооперативних технікумів і коледжів»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність теми. Пріоритетними завданнями у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Національній програмі інформатизації виступають впровадження у навчально-виховний процес освітніх закладів інформаційно-комунікаційних технологій та виховання інформаційної культури зростаючої особистості. Актуальність означеної проблеми зумовлена ще й тим, що сьогодні через складність аналізу різних підходів до трактування сутності інформаційної культури особистості виникає необхідність виокремлення найсуттєвіших ознак даного феномену та окреслення механізмів його функціонування.

Відтак, наукова невирішеність теоретичних і методичних проблем формування інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів зумовлюють актуальність теми й мети дослідження Руденко Ю.О., а обрані предмет та об'єкт підкреслюють його практичну спрямованість та значущість в навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України “Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів” (державний реєстраційний номер 0114U002125).

Основні питання, які досліджувались за означеною темою, відображені у роботі, повністю відповідають її меті й завданням щодо обґрунтування та

удосконалення науково-теоретичних засад, розробки і впровадження структурно-функціональної моделі виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів. Це дозволяє стверджувати, що мету дослідження досягнуто, а завдання вирішені в повному обсязі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації. Експертиза дисертаційного дослідження показує, що сформовані в ньому наукові положення, практичні й методичні рекомендації є достатньо обґрунтованими та достовірними. Теоретико-методичну основу дослідження становлять: концептуальні положення особистісно орієнтованого, культурологічного, компетентісного підходів; гуманістичні ідеї визнання людини найвищою цінністю; положення про інформаційний аспект культури; трансцендентну природу інформації; суспільні трансформації інформаційної культури; праці вчених про особливості виховання інформаційної культури у студентської молоді; інформаційні ресурси всесвітньої мережі Internet; результати власних досліджень автора.

Достовірність та обґрунтованість дослідження забезпечено використанням методів: теоретичних (аналіз теоретичних джерел для уточнення базових понять дослідження; порівняння й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для розроблення структурно-функціональної моделі й визначення педагогічних умов виховання інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів); емпіричних (анкетування, тестування, бесіди, спостереження, аналіз проблемних ситуацій, оцінювання продуктів інформаційної діяльності для виявлення динаміки вихованості інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний етапи) для перевірки ефективності структурно-функціональної моделі та педагогічних умов виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів); статистичних (методи математичної статистики (визначення середніх величин, кореляційних зв'язків,

медіани, критерію Пірсона для опрацювання отриманих результатів експериментальної роботи, засвідчення достовірності динаміки змін у рівнях вихованості інформаційної культури студентів).

У роботі поставлено комплекс завдань, вирішення яких відбиває основні наукові та практичні здобутки дисертації, а саме: на основі аналізу стану дослідженості проблеми в науковій теорії і педагогічній практиці уточнити сутність поняття «інформаційна культура студента кооперативного технікуму чи коледжу»; визначити критерії і показники, виявити рівні вихованості інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів; розробити та експериментально перевірити структурно-функціональну модель виховання інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів у навчально-виховному процесі; обґрунтувати та апробувати педагогічні умови виховання інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів у навчально-виховному процесі.

Наукова новизна роботи полягає в подальшому розвитку та уточненні, а також в обґрунтуванні нових теоретико-методичних і прикладних положень з виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів.

Найбільш цінними, на думку опонента, є новації теоретико-методичного характеру:

розроблено структурно-функціональну модель виховання інформаційної культури студентів, що містить цільовий, концептуальний, змістовий, процесуальний, оцінний блоки (ст. 88-102 дисертації). Основою для обґрунтування структурно-функціональної моделі виступають особистісно орієнтований, культурологічний, компетентнісний підходи. Методологічні засади досягнення результату виховання інформаційної культури студентів опираються на принципи: організації спільної виховної взаємодії; свободи; адекватності; відповідності форм виховної взаємодії меті й завданням виховання інформаційної культури; єдності виховання і життєдіяльності;

особистісної орієнтованості; диференціації; керованості, педагогічної доцільності;

визначено критерії (знання про інформаційну культуру; вмотивованість до інформаційної діяльності; контрольованість інформаційної поведінки), показники, виявлено рівні (високий, середній, низький) вихованості інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів (ст. 58-62 дисертації);

уточнено сутність поняття «інформаційна культура студента кооперативного технікуму чи коледжу» як цілісної системи якостей і суспільно корисних здібностей, що ґрунтується на патріотизмі та гуманістичній моралі й реалізується в інформаційній діяльності, поведінці, взаємовідносинах; визначається ціннісним ставленням до себе як до активного, гідного, конкурентоспроможного фахівця та до інших членів національного і світового інформаційного співтовариства, а також до інформаційно-комунікаційних технологій як до культурного цивілізаційного надбання (ст. 49 дисертації). Запропоноване дисертантом поняття базується на гуманістичних засадах, ставленні до студента як найвищої цінності, суб'єкта виховання, усвідомлення ним значущості інформаційної культури.

Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів. З огляду на значущість отриманих автором результатів, дисертаційну роботу слід віднести до дослідження, яке вирішує актуальну проблему формування інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі технікумів і коледжів.

В межах дисертаційної роботи отримано нові наукові результати, які є реальним внеском у педагогічну науку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та впровадженні у навчально-виховний процес кооперативних технікумів і коледжів, технології виховання інформаційної культури студентів, яка реалізувалась у три етапи: мотиваційно-цільовий, дієво-практичний, узагальнювальний. Слід відмітити самостійність й оригінальність підходу

автора до відбору форм і методів виховання інформаційної культури студентів. Зокрема, формуванню інтересу і бажання до підвищення власного рівня інформаційної культури студентів слугували виховні години, проблемні лекції, заняття-дискусії, лекції-презентації, бесіди та ін.

Значне місце у пошуку Ю.О. Руденко приділено розкриттю форм і методів, що сприяли набуттю студентами досвіду інформаційної діяльності та інформаційної поведінки, а також розвитку їх комунікативних здібностей (діяльність гуртка «Інформаційна культура студента – майбутнього товарознавця», соціально-психологічний тренінг «Протидія інтернет-залежності»; наповнення та супровід сайту технікуму, випуску газети «Меркурій». Вирішенню поставлених завдань сприяло використання доцільної сукупності методів (планування і прогнозування, тренування, вправи, колективна та індивідуальна діяльність, конкурс, змагання, заохочення, рефлексія), форм роботи (екскурсія до музею «Світ інформації та комп'ютерної техніки»; рольове заняття-диспут «Інтернет: глобальне добро чи зло?»; «сократівська» бесіда «Нетикет (мережевий етикет)»; комп'ютерна гра – турнір «В руках тільки віртуальна зброя»; інтелектуальна гра «Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься»; комбіноване заняття-взаємодопомога «Відповідальна допомога»; прес-конференція «Кібермобінг. Тролінг. Причини, наслідки, методи захисту»; ігровий проект «Вияви патріотизму та толерантності в інформаційному просторі»; студентська конференція «Роль українців у розвитку інформаційного світу»; самостійна та групова підготовча робота, підготовка доповідей до конференцій, матеріалів на сайт, у газету; соціально-психологічні тренінги).

Слід наголосити на особливій вагомості методичної, теоретико-методологічної підготовки педагогів до виховання інформаційної культури студентів, зокрема, розробці відповідних методичних матеріалів для роботи циклових комісій, секції ініціативної групи викладачів та кураторів студентських груп.

Практична значущість результатів дисертаційної роботи визначається їх реальним впровадженням у навчально-виховний процес кооперативних технікумів і коледжів (Білгород-Дністровського економіко-правового коледжу, Полтавського кооперативного технікуму, Сумського кооперативного технікуму, Харківського кооперативного торгово-економічного коледжу, Кіровоградського кооперативного коледжу економіки і права імені М. П. Сая, Черкаського кооперативного економіко-правового коледжу, Рівненського кооперативного економіко-правового коледжу).

Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендації. Наукові положення, висновки й рекомендації, що сформовані в дисертації є достовірними. Вірогідність дослідження засвідчена за допомогою критерію однорідності χ^2 Пірсона з рівнем значущості 0,05, вибір якого зумовлений вибором порядкової шкали рівнів вихованості з градацією «високий», «середній», «низький» і який для презентованого дослідження становив 40,19 ($\chi^2_{\text{експ}} > \chi^2_{0,05}$; 40,19 > 5,99). В експериментальних групах спостерігається суттєва динаміка, порівняно із контрольними групами.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в 19 наукових працях, з них 5 статей у вітчизняних, 2 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях; 8 статей опубліковано у матеріалах конференцій, 4 – в інших виданнях.

Основний зміст дисертації у повній мірі відображений в авторефераті.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація має традиційну структуру: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота виконана в науковому стилі. Її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій роботи.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи Руденко Ю.О., її цілісність та

логіку викладу матеріалу, можна вказати й на наявність певних дискусійних положень:

1. Досліджуючи проблему виховання інформаційної культури студентів кооперативних технікумів і коледжів, здобувач розглядає відповідні категорії, зокрема такі як «культура», «інформаційна культура», «інформаційне середовище», однак у теоретичній частині дисертації автор не обґрунтовує особливостей навчально-виховного процесу кооперативних технікумів і коледжів та тих можливостей, які він надає для виховання інформаційної культури студентів.

2. Дещо узагальнено у дисертаційному дослідженні подається обґрунтування і діагностика показника діяльнісно-поведінкового критерію «прояв моральності, патріотизму в інформаційних взаєминах» (ст. 59 дисертації). Із тексту дисертації не зрозуміло яким чином здобувач діагностувала означений показник. Та методика, яка представлена у Додатку К7 не дає повного уявлення про сформованість цього показника інформаційної культури студентів.

3. Як на наш погляд, авторкою не достатньо розкрито змістові аспекти та виховний потенціал навчальних дисциплін «Культурологія», «Соціологія», «Інформатика та комп'ютерна техніка», «Інформаційні стилі у маркетинговій діяльності», «Правознавство», «Психологія торгівлі», «Електронна комерція» щодо виховання інформаційної культури студентів.

4. На ст. 84 дисертаційного дослідження автором констатується про недостатній рівень підготовки викладачів кооперативних технікумів і коледжів до виховання інформаційної культури через відсутність методичної літератури та досвіду виховної діяльності такого виду. Разом з тим, у тексті дисертації відсутній експериментальний матеріал на основі якого формуються означені висновки.

5. Доречним бачиться розкриття у дисертаційній роботі особливостей взаємин у системі «куратор академічної групи – студент», оскільки роль куратора в управлінні виховною діяльністю у технікумі, коледжі та формуванні

особистості студента є визначальною. Зміст дисертації значно б збагатився якби здобувач дослідила виховні можливості студентського самоврядування, значення самовиховання у формуванні інформаційної культури студентів.

6. У дисертаційній роботі мають місце мовні огріхи, що знижують сприйняття дисертації.

Загальний висновок

Вказані зауваження не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну позитивну оцінку роботи та її результати.

Таким чином, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики дисертаційна робота Руденко Юлії Олександрівни «Виховання інформаційної культури студентів у навчально-виховному процесі кооперативних технікумів і коледжів» відповідає вимогам до робіт такого типу, зокрема пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри теорії та історії педагогіки,

Київського університету імені Бориса Грінченка В. І. Тернопільська

